

УДК 796.412.0537

Зеніна І.В.

АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ДО ЗАНЯТЬ СПОРТОМ

У статті розглядається значення формування стійкої мотивації дітей до занять спортом на початковому етапі спортивної підготовки, показується структура мотивації і причини початку регулярних занять спортом, характеризуються поведінка і діяльність тренера як важливі чинники підтримки у дітей бажання продовжувати заняття спортом.

Ключові слова: діти молодшого шкільного віку, заняття спортом, тренер, рухові дії, рухова активність.

Постановка проблеми. Особливе значення в даний час набуває формування у дітей шкільного віку мотивації на заняття спортом, заснованої на реалізації індивідуальної рухової потреби через заняття спортом. Вивченням спортивної мотивації займалися такі вчені і педагоги: Лусканова Н. [5], Канюк С.С. [3], Ільїн Є.П. [2] та ін. В даних роботах широко представлені діагностика, загальні теоретичні та методичні основи підтримки спортивної мотивації у початківців і діючих спортсменів. У той же час недостатньо широко ведуться дослідження, які були б спрямовані на формування мотивації заняття спортом в учнів в процесі навчання в школі. Шкільні роки є важливим сенситивним періодом розвитку і формування фізичного і інтелектуального потенціалу учнів, в тому числі мотивації на заняття спортом дітей [1, 4, 5, 6, 13, 14].

Аналіз наукової та навчально-методичної літератури з питань формування мотивації заняття спортом в учнів в процесі навчання в школі дозволив виявити такі суперечності: між необхідністю реалізації через заняття спортом індивідуального рухового потенціалу школярів і недостатньою сформованістю у них мотивації заняття спортом; між необхідністю формування мотивації заняття спортом в учнів в шкільні роки і недостатнім науково-методичним забезпеченням даного процесу; між необхідністю зміцнення і підтримки фізичної підготовленості та здоров'я школярів через заняття спортом і низьким рівнем сформованості мотивації заняття спортом учнів в процесі навчання в школі.

На підставі виявлених протиріч позначилася проблема, яка полягає в дослідженні педагогічних умов формування мотивації заняття спортом учнів.

Мета роботи: виявити теоретичні передумови формування мотивації заняття спортом учнів молодших класів.

Методи дослідження: аналіз і узагальнення науково-методичної літератури з проблеми дослідження, спостереження, анкетування, опитування, метод самооцінки, математико-статистичний аналіз результатів роботи.

Організація дослідження. Дослідження були проведені в політехнічному лицейі. У проведенні експериментальної роботи брали участь учні третіх класів в кількості 64 чоловік. Всі учні пройшли медичний огляд і за його результатами були віднесені до основної і підготовчої груп.

Результати дослідження. Для виявлення структури мотивації дітей до занять спортом і причин, за якими вони починають і припиняють заняття спортом ми провели констатуючий експеримент серед учнів 3 класів (9-10 років). Дослідження включало три послідовні етапи: бесіда, анкетування і обробка результатів.

На першому етапі в процесі бесіди учні поділялися на три групи: 1 група – займаються спортом, 2 група – припинили заняття спортом і 3 група – ніколи не займалися спортом.

Потім школярам трьох груп було запропоновано відповісти на запитання анкет, розроблених для кожної групи. Школярі третьої групи в анкетуванні не брали участь.

В результаті аналізу анкет було виявлено наступне:

– середній "стаж" відвідування учнями спортивної секції становить 1,6 року, учні які припинили регулярні заняття тренувалися до цього від 0,3 до 1 року;

– основними причинами, за якими діти починають займатися спортом, є: а) потреба в руховій активності ("подобається бігати (стрибати), плавати", "захотілося грати в футбол") – 72,5%; б) порада друзів – 45,6%; в) бажання батьків – 40,8%.

Однак, серед мотивів, за якими школярі продовжують займатися спортом, потреба в руховій активності відсунулася на п'яте місце – відноситься до даного мотиву причини продовження занять назвали тільки 33,3% респондентів. Крім того, зі змісту бесід слід, що діти не вважають заняття спортом єдиним способом задоволення цієї потреби; серед бажаних видів активного відпочинку діти називали: "побігаю на вулиці з друзями", "пограю на вулиці в футбол" і т.п.

Основними мотивами занять спортом у дітей є: а) спілкування з друзями (хороші ставлення в колективі) – 60,7%; б) відношення до тренера (відповіді типу "подобається тренер, хочу у нього

занімається") – 58,2%; в) зміст тренувальної діяльності ("подобається цей спорт", "люблю змагання", "цікаво" і т.п.) – 53,5% (те, що зміст спортивної діяльності займає лише третє місце в рейтингу пов'язане, мабуть, з переважно загальнорозвиваючою спрямованістю занять перших років спортивного тренування); г) позатренувальних чинники (екскурсії, свята, походи і т.п. як причина продовження занять і характеристики спортивного життя, які подобалися учням, що припинили займатися спортом – 59,4%.

Позатренувальна дозвольна діяльність займає важливе місце в уявленнях школярів про "ідеальне" життя спортивного колективу: при відповідях на питання учні назвали: колективне святкування днів народжень та інших свят – 77,2%, екскурсії та походи на природу – 96,3%, поїздки (тривалі екскурсії) – 50,4%.

Крім цього, серед рекомендацій до засобів різноманітності у спортивному житті були такі: "на заняттях не тільки тренуватися, але і побільше грати" (і т.п.) – 72,8% і "влаштувати побільше змагань" – 31,5%.

Від ставлення до тренера істотно залежить, чи будуть учні продовжувати заняття спортом чи ні. Нами виявлено сильний позитивний взаємозв'язок між прагненням дітей продовжувати заняття спортом і їх ставленням до тренера коефіцієнт кореляції виявився рівним 0,83 ($P < 0,05$). Аналогічно і негативне ставлення до тренера багато в чому визначає догляд дитини зі спортивної групи: з тих школярів, які припинили заняття спортом, 77,4% однією з причин назвали невдоволення тренером. Крім того, коефіцієнт кореляції, розрахований для таких показників, як відвідування навчально-тренувальних занять і ставлення до тренера дорівнював 0,83 ($P < 0,05$), що свідчить про сильний позитивний взаємозв'язок між зазначеними ознаками.

Серед характеристик, що приваблюють дітей в особистості тренера, найбільш значущими є: особистісні якості – доброта (78,3%), розуміння і увагу ("він завжди нас розуміє", "може порадити", "не лається, а допомагає виправити помилки", "цікавиться нашими справами") (77,6%), ввічливість ("ніколи не лається, не кричить, спокійно розмовляє") (70,9%); характер навчально-виховної діяльності – бесіди ("він з нами розмовляє про наші проблеми", "тренер розповідає нам цікаві речі" і т.п.) (60,1%), активну участь в тренувальному процесі ("він сам гарно показує прийоми", "влаштує нам змагання", "на тренуваннях цікаво і весело" і т.п.), організація дозвольної діяльності ("ходить з нами в походи", "влаштує чаювання у свята" і т.п.). Про це свідчать відповіді на питання анкети.

З змісту проведених після анкетування бесід зі школярами слід, що дозвольна діяльність як позатренувальний фактор використовується тренерами явно недостатньо: діти змогли привести в середньому 2-3 приклади таких заходів. При цьому самі походи, свята, екскурсії і т.п. є для дітей надзвичайно яскравими і значущими подіями у їх спортивному житті. Про це свідчить те, що навіть таке незначна їх кількість служить для спортсменів мотивом продовження занять спортом, а розповіді про них відрізнялися емоційністю.

Для підтвердження отриманих даних ми провели дослідження, яке полягало у виявленні особливостей роботи тренерів дитячих навчально-тренувальних груп, воно включало три етапи: спостереження за роботою тренерів, інтерв'ю тренерів і бесіди з їх вихованцями, обробка результатів.

У процесі спостереження фіксувалися ті факти, які раніше були визначені як значимі фактори мотивації дітей до занять спортом: особливості спілкування тренера з вихованцями і характер його поведінки в процесі тренування. В інтерв'ю тренерів і бесідах з дітьми з'ясувалися особливості навчально-виховного процесу, зокрема, організації тренувань та змагань, дозвольної діяльності. В результаті були виділені дві групи тренерів за ступенем відповідності їх поведінки і діяльності виявленим мотивуючим фактором.

Далі для кожної навчально-тренувальної групи було з'ясовано кількість учнів, які припинили відвідування занять за власним бажанням, після чого розрахований коефіцієнт кореляції між такими ознаками, як стабільність навчально-тренувальної групи і відповідність поведінки і діяльності тренера мотивуючим факторів. В результаті ми виявили сильний позитивний взаємозв'язок між зазначеними ознаками – коефіцієнт кореляції дорівнював 0,78 ($P < 0,05$), що підтвердило результати експерименту, що констатує.

Висновки. Аналіз і узагальнення наукової і навчально-методичної літератури з проблеми дослідження показав про недостатність розробленості засобів, методів і форм формування мотивації занять спортом учнів молодших класів в процесі фізичного виховання в школі і необхідності вирішення цієї проблеми, яка дозволить підвищити рівень спортивної культури та фізичного здоров'я підростаючого покоління. Найчастіше за власним бажанням припиняють займатися спортом учні в перший рік спортивного тренування, що визначає особливу важливість закріплення у дітей мотивації до спортивної діяльності саме в цей період.

Основними мотивами занять спортом (крім інтересу до самого виду спорту) у дітей на етапі початкової спортивної підготовки є: спілкування з товаришами, позитивне ставлення до тренера, позатренувальних чинники (різноманітність дозвольної діяльності). Поведінка і діяльність тренера є найважливішим фактором формування у дітей стійкої мотивації до занять спортом.

Для формування стійкої мотивації до занять спортом у дітей на етапі початкової спортивної підготовки і зниження "відсіву" дітей, тренеру необхідно:

– підвищувати емоційну насиченість навчально-тренувальних занять (наприклад, включати більшу кількість рухливих ігор і змагань), актуалізувати позитивні емоції у юних спортсменів, оскільки радість і задоволення – одні з найбільш значущих чинників залучення дітей до спорту і продовження занять;

– активізувати дозвольну діяльність навчально-тренувальної групи: організувати тематичні (або спонтанні) бесіди, екскурсії, походи, колективні свята.

Використані джерела

1. Баландин В.А. Возрастные особенности динамики показателей физического развития, физической подготовленности и психических процессов детей 6-10 лет в период подготовки в период адаптации к обучению в школе / В.А. Баландин, Ю.К. Чернышенко // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2001. – № 3. – С. 39–42.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000. – С.286-296.
3. Канюк С.С. Психологія мотивації: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2002 – С.238-248.
4. Кожевникова Л. Мотиваційні фактори до фізкультурно-оздоровчих занять учнів молодших класів // Зб. наукових праць: Молода спортивна наука України. – Львів, ЛДІФК, 2006. – С. 109-113
5. Лусканова Н. Оценка школьной мотивации учащихся начальных классов / Н. Лусканова // Школьный психолог. – 2001. – № 9. – С. 8–9.
6. Саранчук Т.С. Ефективність інноваційних підходів до змісту програми з фізичної культури для дітей молодшого шкільного віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / Т. С. Саранчук. – К., 2012. – 20 с.
7. Яковлев Б.П. Мотивация и эмоции в спортивной деятельности : учебное пособие / Б.П. Яковлев. – М. : Советский спорт, 2014. – 312 с.
8. Apter M.J. The Experience of Motivation. The Theory of Psychological Reversals / M.J. Apter. N.Y., 1982. – 294 p.
9. Barbuto W.S. Motivation sources inventory: Development and Validation of new scales to measure an integrative taxonomy of motivation. Psychological Reports / W.S. Barbuto, R.W. Scholl. 1998. – 82 p.
10. De Charms. R. Motivation enhancement in education settings / R. De Charms // Research on motivation in education. V. 1. – N.Y., 1984. P. 275-310.
11. Nuttin I. Motivation, planning and action. A relational theory of behavior dynamics / I. Nuttin. – New Jersey. 1984. – 251 p.
12. Ogilvie, B. The Motivational Inventory. In Scholastic Coach / B. Ogilvie, T. Tutke, L. Lyon. San Lose, 1976. – 172 p.
13. Ryan R.M. A motivational analyses of self-determination and self regulation in education / R.M. Ryan, I.P. Connell, E.L. Deci // Ames R. /Eds. / Research on motivation in education, N.Y., 1985. – V.2. P. 13-49 .
14. Vanek M., Hosek V., Man F. Fermevanly vykeneve motivace / M. Vanek, V. Hosek, F. Man. – Praha: Univerzita Karlova, 1982. – 218 p.

*Zenina I.***ANALYSIS OF THE ATTITUDE PUPILS OF PRIMARY SCHOOL TO SPORTS**

In the article the importance of forming a stable motivate children to sports at an early stage of athletic training, showing the structure of motivation and reasons for beginning regular exercise, characterized by behavior and activity manager on how important support factors in children a desire to continue playing sports.

Of particular importance now is the creation of school children motivation exercise, based on the implementation of individual motor needs through exercise. Analysis of scientific and educational literature on the formation of motivation of sports students in the learning process at the school showed the following contradiction: - between the need for the implementation of individual motor racing school building and the lack of motivation in sport;

Between necessity formation of motivation sports students at school and the lack of scientific and methodological support of the process; - Between the need to strengthen and maintain physical fitness and health of pupils through sport and the low motivation of emerging sports students in learning to school. On based on the detected differences to detect problems that are studying pedagogical conditions of formation of motivation of sports students.

The analysis and synthesis of scientific and educational literature on the problem of the study showed that there was insufficient elaboration of means, methods and forms of formation motivation of sports pupils elementary classes in the physical education in schools and the need to address this problem, which will improve the sports culture and physical health of the younger generation.

The ratio of students to the coach is determined by the personal qualities (kindness, understanding), and behavior (activity during exercise, courteous behavior with students, acts that mediate important personal qualities). Thus, the behavior and activities of the coach is the most important factor in the formation of the children sustained motivation in sports.

Key words: *children of primary school age, exercise, coach, motor performance, motor activity.*

Стаття надійшла до редакції 09.09.2016